

УДК 821.112.2-1Лас.09:27-23

Аліна Бучко

БІБЛІЙНІ МОТИВИ В ПОЕЗІЇ ЕЛЬЗИ ЛАСКЕР-ШЮЛЕР

Висвітлюються релігійні мотиви в поезіях Ельзи Ласкер-Шюлер та їхня рецепція в німецькомовному просторі. Образи біблійних персонажів у потрактуванні поетеси вирізняються не тільки свободою та вчинками, але й часто стають протилежністю своїх прототипів, зазнають метафоричних змін. Авторка вдається до переоцінки тих цінностей, які пропагуються текстом Біблії. Яскравим прикладом цього можна вважати збірку поезій Ельзи Ласкер-Шюлер „Гебрайські балади“ („Hebräische Balladen“), що вперше побачила світ у 1912 році і до якої увійшли переспіви біблійних історій про створення світу. Критики й рецензенти одногласно схвально відзначили появу „Гебрайських балад“, акцентуючи увагу на єврейсько-східній конотації поетичних текстів збірки, на поверненні до традицій старозавітних часів, на стилі поетеси, що відповідає духові нації, на піднесенні справжньої єврейської поезії. Пропонуємо огляд найпоширеніших мотивів цієї книги.

Ключові слова: Ельза Ласкер-Шюлер, орієнталізм, біблійні мотиви, біблійні персонажі.

Найяскравішим феноменом єврейсько-німецького симбіозу називають одну з основоположниць німецького експресіонізму Ельзу Ласкер-Шюлер (1869-1945). Вона була художницею та поетесою. І якщо в живописі їй не вдалося досягти помітних вершин, то в поезії вона підкорила не одну. Карл Краус вважав її найсильнішим та найбільш незвичайним явищем лірики тогочасної Німеччини, письменник Казимир Едшмідт назвав її найвизначнішою поетесою єврейського народу за останні століття, а Ернст Ліссауер зазначав, що – це „поетеса, якій вдалося у творчості поєднати свої німецьке та єврейське начала“ [12].

Ельза Ласкер-Шюлер була неординарною особистістю, цікавилась арабською та сирійською культурами, її зовнішній вигляд був доволі незвичним як на той час: вона носила кафтан та шовкові штани, писала картини зі східними мотивами, уявляла своє поетичне існування в ролі арабської поетеси Тіно (напр., у творі „Ночі Тіно у Багдаді“, нім. „Die Nächte Tino in Bagdad“ (1907)) чи принца Юсуфа („Принц з Фів“, нім. „Prinz von Theben“ (1914)), цілковито занурюючись у східний світ. Їй вдалося створити орієнтальний міфічний світ з арабськими, перськими, грецькими, індійськими, єгипетськими та єврейськими елементами. Авторка підносить індивідуальність і специфічність окремих культур, створює символічну карту простору та змальовує гомогенізовану

картину Сходу, доповнену пишним життям у палацах, розкішним інтер'єром, реквізитами, як-от тюрбан чи чадра, стереотипними образами рабів, євнухів, бедуїнів, шейхів та каліфів, а також формальною наближеністю до типових східних казок чи легенд.

Письменниця використовує схід як простір для проєкцій, який набуває певних форм завдяки її багатій уяві. Ця дифузна, насичена картина Сходу з часом конкретизується: дедалі частіше в її творах з'являється Палестина. Віддаляючись від східного мусульманського світу, Ельза Ласкер-Шюлер крок за кроком наближається до іншого світу – світу Біблії. Обидва світи сконструйовані мовно-літературними засобами: якщо східний мусульманський світ складається в основному з чужоземних ландшафтів, кліше та топографічних стереотипів літературних традицій, то релігійний ґрунтується на гебрайській Біблії. Цікавим прикладом такого перехідного етапу є лист до Петера Гілле, в якому поетеса паралельно облаштовує своє уявне королівство як східними декораціями, так і іменами біблійних фігур: „Коли ти ... знову повернешся в місто, я надішлю тобі назустріч своїх білих слонів, зграї моїх райських птахів, з золотими, ніби вранішнє сонце, очима, мої верблюди з пурпурово-блакитними сідлами та срібними китичками помчать тобі назустріч. Мої найкращі рабини Майя, Естера, Меріям, Рут, Естер, Ноомі принесуть тобі солодкі вина з Яффи...“ [2, с. 169].

Біблійні мотиви пронизують усю творчість Ельзи Ласкер-Шюлер, щоправда, з різною інтенсивністю. Біблія з'являється ще в „Книзі Петер Гілле“ („Das Peter Hille-Buch“, 1906), де авторка зображає свого друга митця та представника богеми в образі поета-пророка, в якому синкретично поєднуються риси різних пророків і релігійних фігур. А в опублікованих в 1937 році подорожніх нотатках „Гебрайська земля“ („Das Hebräerland“) – одній з останніх публікацій – письменниця відтворює свою першу подорож до Палестини 1934 року, називаючи її подорожжю до біблійної країни.

Для Ельзи Ласкер-Шюлер гебрайська Біблія стала резервуаром матеріалів та цитат, що дуже помітно в її листах, часто насичених натяками на біблійні мотиви. Так, поетеса використовує загальновідомі цитати з Біблії, щоб, наприклад, виразити свій настрій чи прокоментувати скрутне фінансове становище: „Я уже сім років мрію про худих корів“, або ж: „Для мене це заспокоєння, скоріше верблюд пролізе через вушко голки, аніж багатий потрапить до раю“ [3, с. 9]. Вона навіть себе підносить до рангу біблійної фігури, що виражається у порівнянні, як-от: „Я ніби цар Соломон в Єрусалимі...“ [4, с. 173], або ж безпосередньо ідентифікує себе з біблійними фігурами: „Я, як Ісаї без скелі чи Прометей без орла“. Книга книг стає для неї моделлю життя: „Усе відбувається, як в Біблії“ [3, с. 53].

Слід зауважити, що її єврейська ідентичність та релігійність – це не те, що непохитно існувало в її переконаннях із самого дитинства, а те, що поступово викристалізовувалось. Ельза Ласкер-Шюлер усвідомлювала свою приналежність до єврейського народу радше через ворожість до євреїв в німецькому оточенні, ніж завдяки сімейним

традиціям. З іншого боку, її свідомість відображалася в гебрайській Біблії, а „дикі євреї“ їй були ближчими, ніж асимільовані єдиновірці. Концепт „диких євреїв“ утворює характерний топос її поезій, цей аспект авторського самоусвідомлення інтерпретується як прояв архаїзованого відчуження від реальності, що виникло на ґрунті неприборканого світу берлінської богемі. Саме в ці роки (1902-1912) поетеса починає приділяти чимраз більше уваги єврейській тематиці. До природно-містичного настрою дедалі частіше додаються єврейські, релігійні та філософські переконання. Її віру можна розцінювати як певного роду приватну релігію, що не підлягає законам та ритуалам, а її Богом був зовсім не єврейський Бог, а Бог, створений власною уявою, такий собі витвір мистецтва. Її називають поетесою, далекою від реальності, мрійницею, проповідницею примирення та месіанською визволителькою. В її творчості вбачають декоративний естетизм та вираження самовільного, помпезного пафосу. Маргарет Куппер стверджує, що лірика Ельзи Ласкер-Шюлер – це трохи недбала, пишномовно-важка та містично-насичена суміш релігії, кохання та мистецтва [7, с. 95]. Проте таким докорам навряд чи відповідають утопічні погляди поетеси. Можливість врятувати світ завдяки побожності, коханню та мистецтву поєднується в її поезіях зі сповненою життя деструктивною динамікою та з лукавою неоднозначною іронією: у формі еретичної побожності, вічної любові та іконоборського мистецтва.

Яскравим прикладом цього можна вважати її збірку поезій „Гебрайські балади“ („Hebräische Balladen“), що вперше побачила світ у 1912 році і до якої ввійшли переспіви біблійних історій про створення світу. „...Біблійні фігури та події стають вічними символами...“ (М. Вінер) [15, с. 187]. Критики Генріх Лаутензак, Герман Майстер, Ернст Ліссауер одноголосно й схвально відзначили появу „Гебрайських балад“, акцентуючи увагу на єврейсько-східній конотації збірки, поверненні до традицій старозавітних часів, на стилі поетеси, що відповідає духові нації, на піднесенні справжньої єврейської поезії. Сучасні дослідники творчості Ельзи Ласкер-Шюлер бачать ставлення авторки до юдаїзму не таким сильним та симбіотичним, як це бачили її сучасники, а роки написання віршів циклу „Гебрайські балади“ – періодом зародження месіанських рис у позиціях авторки, моментом, з якого Ельза Ласкер-Шюлер знову повертається до єврейської релігії [1, с. 169, 13, с. 20].

Зауважимо, що назва циклу частково імітує „Єврейські мелодії“ Генріха Гейне (творчість Г. Гейне мала досить великий вплив на Ельзу Ласкер-Шюлер), крім того, в ній прихована ностальгія за єврейською автентичністю, яку навмисне відокремлювали від культурного та мовного контексту Європи.

Поезії, в яких з'являються біблійні персонажі та які часто є протиставленням персонажам і подіям Старого Заповіту, містять нові наративні елементи, метафоричні пересуви, в них відбувається навіть переоцінка цінностей, що пропагуються в тексті Біблії. Авторка ніби

забирає біблійні персонажі з їх оточення і поводить з ними, наче з ляльками: змінює їхній зовнішній вигляд, одягає на них маски, наділяючи при цьому єврейсько-орієнтальними рисами.

Своє амбівалентне ставлення до єврейства Ельза Ласкер-Шюлер демонструє у вірші „Мій народ“ („Mein Volk“), багатому на біблійні метафори, яким починається збірка „Гebraйські балади“. Символ скелі, що присутній у поезії („прогнила скеля, з якої я вийшов...“) [8, с. 292], неодноразово згадується в Біблії. Наприклад, у другій книзі Мойсеевій розповідається, як Мойсей вдарив по скелі, і з неї почала бити вода, що допомогло втамувати спрагу ізраїльського народу, та в книзі пророка Ісаї, де метафора „скеля“ ототожнюється з Богом. Іншою метафорою вірша, яка натякає на зв'язок із Біблією, є кров, яка в Біблії виступає символом життя та знаком єдності людини та Бога. Так, у Книзі Вихід Мойсей кров'ю принесених у жертву тварин покропив народ і сказав, що це символ союзу, укладеного з Богом. Ці біблійні розповіді та метафори є основою, на якій поетеса будує свою баладу. Проте вона переосмислює метафору „скелі“, і в її поезії за нею прихований не сам Бог, а народ, її народ, приналежність до якого виражається через іншу метафору – „моя кров“. Це підтверджує і пізніший варіант поезії, де метафора скелі замінена на „мій народ“, що виразніше підкреслює ставлення авторки до євреїв. Зігрід Баушінгер охарактеризувала цю поезію як поезію з діаспори про діаспору, в якій поетеса залишається ізольованою від свого народу, який завдяки біблійному корінню та наближеності до Бога все ж таки має право на існування [1, с. 170].

Біблійний вимір буття не обмежується епічним минулим. Ельза Ласкер-Шюлер чимраз частіше відтворює містичний зв'язок між ліричним Я та Богом, який постає в ролі космічного коханого. Так, у поезії „На початку“ (1901) („Im Anfang“) рай ідентифікується з внутрішнім простором, який є ніби своєрідною ареною грайливих стосунків між Богом-батьком та ліричним Я. Доповненням до цієї містичної гри є поезія „Саваоф“ (1905) („Zebaoth“), в якій ми бачимо монолог-звертання з еротичними натяками ліричного Я до Бога, як до молодого юнака та друга дитинства. За Кабалою, біблійно-райське існування – це те ж саме, що й існування людини до гріхопадіння, тобто до того часу, поки світло було заховане в п'ятьматерії. „Наш світ світився на глобусі Бога прадавнім світлом. І лише його затемнення призвело до гріха...“ – пише Ельза Ласкер-Шюлер у своєму творі „Молитва“ („Gebet“). Тому пошуки Бога в поезії „Богові“ („An Gott“, 1908) перетворюються на когерентні пошуки світла, яке випромінює царство Боже („Хотіла б прислухатися до твого серця,/ обмінятися з твоєю далекою близькістю,/ коли в твоєму царстві, осяяному золотим світлом,/ блаженним світлом,/ дзюрчать гарні й лиховісні струмки“ [8, с. 309].

У поезії „Примирення“ (1910) (нім. *Versöhnung*, назва якої є, очевидно, скороченням від нім. *Versöhnungstag*, що гебрайською звучить як Йом-Кіпур – релігійне свято у євреїв, яке супроводжується молитвами, що тривають цілу ніч, яку ще називають „довгою“ – це та

ніч, коли люди вимолюють прощення одне в одного та перед Богом) перші три строфи мають релігійний характер, тут наголошується на основних складових свята Йом-Кіпур: не спати, молитися, примирюватися: „ми не будемо спати... будемо молитися... ми будемо примирюватися всю ніч...“ [8, с. 291]. І хоча в наступних рядках релігійний простір змінюється людським, поезія не втрачає головної ідеї – ідеї примирення. Тут тісно переплетені картини, які свідчать про трансцендентність кохання та духовної енергії, а внутрішнє ставлення до коханого полягає в налагодженні контакту з Богом завдяки містичному ритуалу молитви. Хоча варто зауважити, що Ельза Ласкер-Шюлер зовсім не відтворює основної складової свята – розкаяння, оскільки поняття гріха взагалі було їй чужим, і тому вона намагається уникати його в своїх творах.

У поезіях Ельзи Ласкер-Шюлер багато біблійних постатей – це фігури батьків і вождів: Авраам, Яків, Мойсей та Давид; рятівників її народу: Естер; жертв: Гагар та Ізмаїл, Авель; персонажі, які здатні бути вірними й любити: Рут та Суламїт, і особливе місце серед них займає Йосип, в якому поєднуються всі ці якості, чий образ дуже близький письменниці. „Йосип“ та „Юсуф“, гебрайська (юдейська) та арабська (ісламська) форми імені для Ельзи Ласкер-Шюлер – не лише різні імена однієї особи, а справжні символи „обох семітських народів“ – єврейського та арабського; „зведених братів“, як вона їх пізніше називає у книзі „Гебрайська земля“ („Hebräerland“). У постаті Йосипа Ельза Ласкер-Шюлер бачила власне відображення, а в поезіях „Йосип“ („Joseph“) та „Фараон та Йосип“ („Pharao und Joseph“) поетеса навіть вдається до містифікації-перевтілення у фігуру Йосипа, вона говорить його устами, вона так само, як і її персонаж, відчуває себе зраженою та проданою. Образ Йосипа, створений поетесою, передає її ставлення до юдаїзму, адже доля проданого в Єгипет Йосипа схожа на життя євреїв далеко від Палестини, так би мовити, життя в діаспорі, як, власне, і на її життя. Баладу „Фараон та Йосип“ Мейр Гертнер назвав „визнанням Біблії“ [6, с. 178], тут Ельза Ласкер-Шюлер протиставляє духовний та матеріальний світи, адже Фараон „із золота“ схиляється до Йосипа, тобто влада, могутність схиляються перед духом.

Поезія „Авраам та Ісак“ („Abraham und Isaak“, 1913) переповідає історію Авраама за допомогою серії картин, кожна з яких відповідає одній строфі, а разом вони створюють загальну картину випробувань Авраама. Впевнено та рішуче авторка веде свого персонажа Авраама разом із його сином до вівтаря жертвоприношень: і лише в останньому короткому рядку – „Але Бог любив свого слугу“ [8, с.294] – вона несподівано приходить до розв'язки цієї історії. В цьому ж році з'являється інша гебрайська балада „Мойсей та Ісус Навин“ („Moses und Josua“). Обидві ці поезії вирізняються своєю сконцентрованою та лаконічною мовою, ритмом та римами, які надають їм поетичної енергії. Перша метаморфоза, якої зазнав біблійний текст у руках авторки, полягає в тому, що за Біблією, Мойсею було 120 років, коли він помер, у баладі – „Коли Мойсей був у тому ж віці, що й Бог“ [7, с. 300]. У цій

поезії з'являється концепт „диких євреїв“, авторка старому, стомленому Мойсею протиставляє його послідовника, дикого єврея Ісуса Навина. Проте, якщо повернутися до тексту Біблії, то ми не знайдемо там натяків на те, що Мойсей був стомлений: „А Мойсей був віку ста і двадцяти літ, коли він помер, та не затемнилось око його і вологість його не зменшилась“ (5-та Книга Мойсеєва).

В основі „Гебрайської балади“ „Естер“ („Esther“), що з'явилася в березні 1912 року в журналі „Штурм“, лежить Книга Естер Старого Заповіту. В Старому заповіті успіх юдеїв зводиться до впливу Естер та її прийомного батька на хід подій і висвітлюються людські вчинки. Слід зауважити, що в книзі Естер жодного разу не згадується Бог. А в гебрайській баладі своїй особливій позиції Естер завдячує саме Богу; милість Бога сприяє прихильності царя: він доброзичливий до неї, тому що „Бог дивиться на Естер“. Невіруючий персидський цар, котрий допускає боготворіння свого слуги, в баладі Ельзи Ласкер-Шюлер прислухається до Бога; він здобуває свій авторитет, виконуючи Божу волю. Він переводить Божу милість у людський жест, у посмішку, і цим самим виступає у ролі посланця Божого. В образі Естер втілено взірць неординарної єврейської особистості, в ньому закладена сила та твердість характеру, яка виходить з єврейської самосвідомості самої авторки. Тут її юдаїзм уже не тягар, як ми це бачимо в поезії „Мій народ“, і він не ігнорується, як в інших „Гебрайських баладах“, а проявляється відкрито і є своєрідною перемогою самої поетеси.

Значну частину лірики Ельзи Ласкер-Шюлер становить любовна лірика. Спогади про втрачене щастя, страждання через відсутність коханого та, насамперед, ностальгійне очікування його повернення, про які йдеться в її ліричних творах, поєднують її життєвий досвід з історіями, відтвореними в Старому Заповіті. Не лише з цієї точки зору, але й формально, тематично й метафорично субтекстом значної частини лірики поетеси є Соломонова „Пісня над піснями“, мотиви якої ми знаходимо на різних етапах творчості Ельзи Ласкер-Шюлер. У першій збірці поезій „Стікс“ („Styx“, 1902) містяться вірші, тематично пов'язані з „Піснею над піснями“: „Мій рум'янець сорому“ („Meine Schamröte“), „Пісня помазаника“ („Das Lied des Gesalbten“) та „Суламїт“ („Sulamith“), поезія, яку авторка пізніше включила також до збірки „Гебрайські балади“. Помітний інтертекстуальний взаємозв'язок як стилістичних елементів – непрозора метафорика, багаюча тональність – так і в змістовних компонентах – пара закоханих, які оспівують один одного, використовуючи для взаємного прославлення рослину та тваринну метафорику. Так, у поезії „Суламїт“ ліричне Я виступає в ролі Суламїт – запозиченого образу з „Пісні над піснями“, – в ролі закоханої, яка в піснях намагається відтворити образ коханого. Ліричне Я глибоко поринає в поетичне уявлення свого коханого, що навіть приводить до його переходу в трансцендентність. Цей поворот відбувається тоді, коли коханий формально ніби розчиняється в атмосфері, набуваючи месіанських рис. Ліричне Я йде слідом за своїм коханим і також розчиняється у вечірньому небі Єрусалима, що є своєрідним спасінням

для обох. Суламіт – це, власне, перше біблійне віддзеркалення самої поетеси, адже палке кохання, самовідданість та поетичний талант – це те, що було характерним для них обох, те, що їх поєднувало. Образ Суламіт – це образ, який супроводжував письменницю протягом всього її творчого життя. Цю поезію ми можемо зустріти у багатьох збірках її творів, починаючи з найпершої збірки „Стікс“ (1902) та завершуючи поетичними подорожніми нотатками „Гебрайська земля“ („Das Hebräerland“, 1937).

Збірка „Гебрайські балади“, як і багато інших творів із релігійними мотивами, показують, як Ельза Ласкер-Шюлер відчувала свою месіанську долю та виражала її у своїх творах, демонструючи побожну та зразкову поведінку персонажів. З одного боку, тут проявляється тісний зв'язок з юдаїзмом, оскільки авторка обирає для поезій великі постаті юдейської релігії, з іншого боку, можна побачити, як вона розставляє власні акценти, по-новому переписує історії образів, що часто навіть суперечить ортодоксальній юдейській моралі. Через це переосмислення біблійних фігур, виступаючи у ролі пророка, вона намагається спонукати свій народ до альтернативного способу мислення.

1. *Bauschinger S.* Else Lasker-Schüler. Ihr Werk und ihre Zeit / Sigrid Bauschinger. – Heidelberg : Lothar Stiem Verlag, 1980. – 456 S.
2. *Peter H.* Gesammelte Werke in 6 Bänden. Band 6. Texte, Briefe, Kommentare / Peter Hille. – Essen : Hg. V. Friedrich und Michael Kienecker, 1986. – 169 S.
3. Briefe von Else Lasker-Schüler in 2 Bänden. B.I. Lieber gestreifter Tiger. – München : Hrsg. von M.Kupper, 1969.
4. Briefe von Else Lasker-Schüler in 2 Bänden. B.II. Wo ist unser buntes Theben. – München : Hrsg. von M.Kupper, 1969.
5. *Edschmid Kasimir.* Die doppelköpfige Nymphe. Aufsätze über die Literatur und die Gegenwart / Kasimir Edschmid. – Berlin, 1920. – S. 137-152.
6. *Gertner M.* Biblische Spiegelbilder / Meir Gertner // Lasker-Schüler. – S. 166-182.
7. *Kupper M.* Die Weltanschauung Else Lasker-Schülers in ihren poetischen Selbstzeugnissen / Margarete Kupper. – Würzburg, 1963. – 384 S.
8. *Lasker-Schüler E.* Gesammelte Werke in vier Bänden : Lyrik, Prosa und Schauspiele. B.1. Die Gedichte 1902-1943 / Else Lasker-Schüler. – Frankfurt am Mein : Suhrkamp Taschenbuch Verlag, 1997. – 448 S.
9. *Lasker-Schüler E.* Gesammelte Werke in vier Bänden : Lyrik, Prosa und Schauspiele. B.2.1. Der Prinz von Theben und andere Prosa / Else Lasker-Schüler. – Frankfurt am Mein : Suhrkamp Taschenbuch Verlag, 1998. – 628 S.
10. *Lasker-Schüler E.* Gesammelte Werke in vier Bänden : Lyrik, Prosa und Schauspiele. B.2.2. Konzert. Prosa und Schauspiele / Else Lasker-Schüler. – Frankfurt am Mein : Suhrkamp Taschenbuch Verlag, 2000. – 628 S.
11. *Lasker-Schüler E.* Gesammelte Werke in vier Bänden: Lyrik, Prosa und Schauspiele. B.3. Ich und Ich. Verse und Prosa aus dem Nachlaß / Else Lasker-Schüler. – Frankfurt am Mein : Suhrkamp Taschenbuch Verlag, 2002. – 192 S.
12. *Lissauer E.* „Hebräische Balladen“ / Ernst Lissauer // Das literarische Echo. – 1913. – Nr. 15. – Sp. 1300-01.

13. *Martini F.* Elsa Lasker-Schüler. Dichtung und Glaube // Der deutsche Expressionismus. Formen und Gestalten / Fritz Martini. – Göttingen : Hrsg. von ans Steffen, Vandenhoeck & Ruprecht 1965. – S. 5-24.
14. *Valentina di Rosa.* Begraben sind die Bibeljahre längst. Diaspora und Identitätssuche im poetischen Entwurf Else Lasker-Schülers / Valentina di Rosa. – Paderborn : Mentis Verlag, 2002. – 284 S.
15. *Wiener M.* Else Lasker-Schüler / Meir Wiener // Juden in der deutschen Literatur. Essays über zeitgenössische Schriftsteller. – Berlin : hrsg. von G. Krojanker, 1922. – S. 179-192.

Аннотация

Освещены религиозные мотивы в стихотворениях Эльзы Ласкер-Шюлер и их рецепция в немецкоязычном пространстве. Образы библейских персонажей в трактовке поэтессы отличаются не только свободой и поступками, но часто становятся противоположностью своих прототипов, претерпевают метафорические изменения. Автор прибегает к переоценке тех ценностей, которые пропагандируются текстом Библии. Ярким примером этого можно считать сборник стихотворений Эльзы Ласкер-Шюлер „Еврейские баллады” („Hebräische Balladen”), впервые изданный в 1912 году, куда вошли пересказы библейских историй о сотворении мира. Критики и рецензенты единогласно положительно оценили появление „Еврейских баллад”, акцентируя внимание на еврейско-восточной коннотации поэтических текстов сборника, на возвращении к традициям ветхозаветных времен, на стиле поэтессы, который соответствует духу нации. Предлагается обзор наиболее распространенных мотивов этой книги.

Ключевые слова: *Эльза Ласкер-Шюлер, библейские мотивы, ориентализм, библейские персонажи.*

Summary

The article is dedicated to religious motifs in Else Lasker-Schüler's poetry as well as their reception in German speaking world. The biblical characters in poetess's interpretation are distinguished not only by their freedom and deeds but they often become antipodes of their prototypes, and undergo metaphoric changes. The authoress tends to overestimation of those values which are propagandized by the Bible itself. The vivid example of them is Else Lasker-Schüler's collected works of poetry „Hebrew Ballads”, which was published in 1912 and to which the rehashes of biblical stories about the world making belonged. Both critics and reviewers unanimously and approvingly admitted the appearance of „Hebrew Ballads”. They lay stress on Jewish-Eastern connotation of the collected works poetry, return to the traditions of Old Testament times, poetess's style that meets the nation's spirit, the elation of the true Jewish poetry. In our article we offer the review of the most widely spread motifs of the book.

Key words: Else Lasker-Schüler, biblical motifs, orientalism, biblical characters.